

Тактички, не и стратешки, савез комуниста и националиста

Драго ми је што је Павић отворен за сарадњу са (правим) комунистима зарад, како је навео, остварења социјалне правде и ослобођења нације (државе) од окупације. То су заиста били и остали циљеви самих комуниста, и ту нема ничег спорног. Као што ратне 1941. за партизане није била спорна сарадња са четницима, о чему се данас мало говори. На жалост, овај тактички компромис тада није трајао онолико колико је требало, док се не заврши борба против окупатора, и следбеници партизана и четника вероватно се никада неће сложити око тога ко је одговоран за његово кршење. Али, поучени тим искуством, које је било за партизане тешко, а за четнике катастрофално, можда се можемо данас другачије поставити. Јер, ситуација није битно различита од оне из лета 1941.; једино немамо директно присуство стране војне силе на нашој територији, за чим и нема потребе, пошто садашња власт, за разлику од оне настале пучом 27. марта, а још више за разлику од слободарског дела народа, сасвим спремно сарађује са (новим) окупаторима. Али, све остало је ту - од пресудног утицаја страних изасланика-протектора, преко пропаганде усмерене на слабљење отпора окупацији, до награда расписаних за помоћ у хватању некада комунистичких, а данас националистичких „злочинаца“.

Дакле, ако је Павићу искрено стало до превазилажења овог стања, а верујем да јесте, онда се на том плану може сарађивати. Ако је за њега, као за комунисте, данас као и некада, главни непријатељ окупатор, а не идеолошки неистомисљеници унутар властите нације, у комунистима може наћи (привремене) савезнике. У свом раду, понекад у облику полемика на самој левици, бранио сам овај (тактички) савез комуниста са десним националистима, и за то, од стране, а(нти)националних левичара, био чашћаван „епитетима“ попут „социјал-шовинистички шљам“ или „обична четничина“. За њих, као и за либералне јуришнике „Друге Србије“, сваки патриотизам нужно је национализам, онда шовинизам, на крају најмрачнији фашизам и нацизам. За разлику од њих, ја диференцирам ове појмове - неко може бити патриота, а да не буде националиста, као што може бити националиста, а да не буде шовиниста, или да буде шовиниста, а да не буде фашиста или нациста. У складу са тим, десни националисти, који данас имају водећу позицију у борби против квинслишке власти (и у које убрајам Павића), по мени, нису фашисти или нацисти, упркос мање или више присутном шовинизму. Очекујем да ће Павић такође бити коректан, па неће више изједначавати либерале и комунисте. Јер, као што је за њега сигурно увреда да га назову фашистом, само зато што се представља као националиста, тако је и за комунисте увреда да их стављају у исти кош са екстремним поборницима и слугама либералног капитализма, само зато што се комунисти националистима (погрешно) чине као „антисрпски“ оријентисани. Нити су националисти нацисти, нити су либерали комунисти. У сваком случају, у разумевању ових значајних разлика Павић показује изванредан напредак, што улива наду да ће се неки

неспоразуми моћи отклонити.

Међутим, ова обострана коректност, неопходна за шире политичко деловање против заједничког непријатеља, не значи занемаривање или потискивање битних неслагања између комуниста и националиста. Тај савез је тактички, али не и стратешки, јер би овај подразумевао неку дубљу идеолошку сагласност. А о тој дубљој сагласности овде нема говора. Иако је главнина мог рада до сада била усмерена на критику идеолошке позиције либералне, транснационалне деснице и а(нти)националне левице, на антикомунистичке инвективе које непрестано бивају упућиване из табора националистичке деснице више се није могло ћутати. Нарочито када су се појавиле у директном провокативном облику какав је био Павићев текст. Даље прећуткивање таквих напада почело би да пружа извесно покриће већ споменути а(нти)националним левичарима који не (желе да) виде важну разлику између патриотски оријентисаног комунизма и националистички оријентисаног антикомунизма. Иако је критика капитализма за комунисте главни задатак, нарочито данас (што, на жалост, не увиђа поприличан број оних који се декларишу као левичари, па чак и комунисти), то не значи да се о критици национализма мора ћутати. За комунисте је (српски) национализам данас, додуше, споредан противник, али ипак противник. То нарочито важи у оваквим дебатама које су више теоријске, него политичке природе. Јер, у њима се руководимо (и) императивима (историјске) истине и снаге аргумената, а не (само) тренутне политичке целисходности. Имајући у виду те захтеве, на новоизнесене Павићеве тврдње мора се одлучно одговорити.

О „духу титоизма“ и његовој деци

Не треба Павић да мисли да желим да „оперем руке“, избегавајући да говорим о титоизму и његовој наводној „духовној деци“, због ваљда некакве нечисте савести. Не, сасвим отворено прихватам критику титоизма коју је овде изнео. Али, она је веома површна и несолидна, што иначе обележава „теоријски“ ниво десничарког антикомунизма, нарочито код нас. Овде стога морам да се сложим са сличном оценом Верана Бакотића. За Павића је извор свих зала која опседају наше друштво, и са којим се, пре свега, ваља разрачунати, некакав (зло)дух титоизма. Тито је вампир кога треба упокојити (о)средњим системом светог владике Николаја. Ако га тај експлозив не убије, вала ништа неће! А ако свих ових 60 и кусур година нама влада такав неописив демон, питам се како до сада нисмо дефинитивно пропали.

Павић је од титоизма направио наказу сатанског порекла код које се не назире готово ништа од онога што представља аутентичну традицију титоизма. Нема ту оног прегалаштва у изградњи и обнови ратом опустошене земље, тако снажно протканог одрицањем и солидарношћу. Нити социјалног ослобођења пролетерских и сељачких маса које су коначно, по први пут у српској и југословенској историји, могле да добију, у односу на дате услове, пристojно становање, образовање, радно место, здравствену заштиту или парче земље за обрађивање. Нити (социјалистичке) модернизације која је, за кратко време, једну више аграрну него индустријску земљу претворила у средње развијену индустријску земљу, са убрзаним растом производње и животног стандарда. Земљу која готово да није познавала криминал и друге облике социјалне патологије, бар

Могу ли националисти да превазиђу себе?

Пише: Марио Калик

субота, 06 септембар 2008 20:16

не у оној мери и облику тако познатом и уобичајеном за капиталистички свет, у којем се, на жалост, налази и данашња Србија. Земљу у којој је тзв. мали, обичан човек, радник у фабрици или сељак на њиви, имао своје место и углед у друштву, а није, као данас, протеран на маргину друштвеног живота, експлоатисан и понижен. Земљу која је изграђивала, на основама независности и равноправности, међународне односе са свима, а у својој политици несврстаности, нарочито са земљама изван великих сукобљених блокова. Која је подржавала и помагала њихове борбе за деколонизацију и самосталан развитак. У којој је једна од водећих парола, упорно понављана од самог њеног лидера, била „Туђе нећемо, своје не дамо“. Била је то земља која је, због читаве ове политике, имала велики углед у свету, никада не прихвативши нешто што би угрожавало њену независност и слободу. Па чак и кад је примала туђе (у виду иностраних кредита), није морала нити је давала своје. Улагала је то у властиту инфраструктуру и сопствени развој, и од таквог развоја имали су огромну корист и обични људи, а не само припадници елите. Била је то, такође, земља у коју су гости из иностранства долазили са уважавањем и поштовањем, а не са лекцијама или ултиматумима које треба прихватити. И такву земљу су подизали и водили титоисти. Павић каже да не постоји рај на земљи. Ја кажем - не знам да ли постоји. Али, ако уопште прихватамо овакве категорије, онда врло добро знам да постоји пакао, и да је то свет капитализма, у који се и наша земља данас сурвава. А ако постоји рај, била је то Титова Југославија. Верујем да ће се свако онај ко бар мало зна где смо тада били, а где данас јесмо, са тим сложити.

Павић тврди да су данашњи властодршци, а нарочито либерали из „Друге Србије“ „духовна деца“ титоизма. Али, како је тако нешто уопште могуће тврдити? Промотери данашње власти су изричито за потписивање тзв. Споразума о стабилизацији и придруживању, што је пандан некадашњем потписивању Тројног пакта. У данашњој окупацији наше земље, они подржавају окупатора, а не оне који се против окупатора боре; штавише, њихов превасходни задатак је борба против ослободилачких снага, слично некадашњим квинслинзима. Они отворено одбацују економску изградњу земље која би се ослањања на властиту рад народа, чак јој се подсмевајући и галамећи да је тако нешто немогуће. По њима, не ствара рад капитал, већ капитал ствара рад („отварање нових радних места“), и не може доћи ни одкуда другде него са Запада. А када се задужују из иностранства, редом се одричу делова своје територије или националног достојанства. Као услов прихватају улазак у „евроатлантске интеграције“, и предано га испуњавају. Чег се Југославија одрекла током 70-тих, када је такође узимала кредите са Запада? Да ли је можда морала да уђе, и почела да улази, у НАТО или ЕУ (тада ЕЗ)? О каквом социјалном ослобођењу радника и сељака може бити говора тамо где се са радницима сурово обрачунавају домаћи и страни капиталисти, на основи претходно уништеног рад(нич)ког законодавства, и где се упропаштава домаћа пољопривредна производња? Какви су данашњи услови за добијање стана, образовање, запошљавање, здравствену заштиту, може ли више стандарде у тим областима себи приуштити обичан, осиромашени свет? Да ли деца радника или сељака могу несметано да стичу високо образовање, као некада? Да ли о томе уопште размишљају, или се затварају у хоризонт властите класе? Колика је данашња друштвена покретљивост у односу на некадашњу? Да ли наша индустријска производња и животни стандард расту или опадају? Колики су данашњи криминал, наркоманија, проституција, у односу на

Могу ли националисти да превазиђу себе?

Пише: Марио Калик

субота, 06 септембар 2008 20:16

некадашње? Какво место у друштву данас има обичан човек? Јел му се ико обраћа за мишљење (изузимам предизборне кампање), може ли се игде појавити у медијима, или је све то узурпирано од владајућег савеза елита (бизнисмени, професионални политичари, црквени великодостојници, полуинтелектуалци у служби власти, естрадне звезде, спортисти итд.)? На кога се наша земља данас ослања у међународним односима, како се понаша према чланицама Покрета несврстаности, са уважавањем или презрењем (изузимам мољакање за дипломатску помоћ када нам загусти)? Како се наши либерали („духовна деца титоизма“) опходе према, рецимо, једној Русији или Кини, о Трећем свету да не говорим? Да ли они следе парољу „Туђе нећемо, своје не дамо“ или, напротив, све своје (боље рећи, наше) дају, а туђе узимају, не питајући за цену (какве територије, национално достојанство, слобода итд.)? Да ли они „чувају братство и јединство као зеницу ока свога“, или острвљено нападају своје сународнике, само зато што бране своју земљу? У шта се улаже новац узет из иностранства, који је само у последњих осам година премашао укупан дуг бивше СФРЈ, допире ли ишта од тога до обичног света? Како данас долазе високи званичници из иностранства, нарочито са Запада, у нашу земљу, да ли срдечно и добронамерно, или је походе на брзину, тек толико да би предали још неки задатак и прочитали лекцију због „неизвршених међународних обавеза“? Како се према њима држи наш председник и читава владајућа политичка елита, понизно или достојанствено? Док су титоисти истицали властиту народноослободилачку борбу, правећи од ње нову, револуционарну митологију, на које ослободилачке борбе и херојску традицију се позива данашња мизерна елита? Има ли она икакве идеале, води ли икакву политику која пробија оквире постојећег распореда снага на глобалном нивоу, или се само конформира са тим распоредом, учествујући у његовом репродуковању? Какви су данас међуљудски односи, каква је социјална сигурност и уравнотеженост, колико смо смирени и безбрижни у властитој социјалној средини? Пребивамо ли другде осим у баналној садашњости, без херојске прошлости и утопијске будућности, и знамо ли уопште куда идемо и зашто тамо идемо? Може ли се, након свега, уопште говорити да је некадашњи титоизам радикално био потонуо у „нигилизам“ и „материјализам“?

Чини се да се одговори на сва претходно постављена питања сама од себе намећу. Суочени са Павићевом фантазмагоријом о титоизму, која скандалозно противречи готово свему ономе што смо могли да доживимо током тог периода или да сазнамо о њему, и као таква, грубо вређа здрав разум и интелектуално поштење, налазимо се у потпуном чуду - како је могуће да Павић толико кривотвори један историјски период, не базирајући се нимало на елементарне историјске чињенице? Да ли он можда (не)свесно рачуна да у (интелектуалној) јавности нема ама баш никог ко ће реаговати на ово безобзирно силовање властите памети и образовања? О чему уопште Павић говори када данашње властодршце и њихове екстремно либералне савезнике назива „духовном децом титоизма“? Каква је то духовна веза између њих и титоиста, у којим конкретним појавама се манифестује? Јер, у свему горе побројаном ми је нисмо видели. Напротив, видели смо одсуство сваке везе између те две духовне генерације. Павић је у свему у праву када тумачи духовни хабитус одређеног дела данашње елите. Али, она нема никакве везе са титоизмом. Она се уздиже на развалинама титоизма и социјализма уопште, у једном битно другачијем, доминантно капиталистичком свету који не зна за хуманост, солидарност, егалитаризам, патриотизам, интернационализам и све остале вредности које је величала титоистичка идеологија.

Могу ли националисти да превазиђу себе?

Пише: Марио Калик

субота, 06 септембар 2008 20:16

По Павићу произилази да су припадници данашње политичке елите, укључујући идеолошки твродкорније крило око „Друге Србије“, некакви (тајни) заљубљеници у Титов лик и дело; они су још увек опчињени основним постулатима његове политике, и доследно их спроводе, све на штету српског народа. Узмимо сада неке занимљиве одлуке које доноси, између осталих, управо Ћинђићева влада, и које су, верујем, и Павићу већином прихватљиве: породици Карађорђевић бива дозвољен повратак у земљу и бива враћена одузета имовина; веронаука се враћа у државне школе, а Богословски факултет у састав државног Универзитета; верски празници постају државни празници; државна химна постаје „Боже правде“; доноси се закон којим се уводе равноргорске споменице као знак изједначавања партизанског и четничког покрета; припрема се Закон о денационализацији итд. Овоме можемо додати и друге примере (кон)фузије Цркве и државе, све учесталије рехабилитације некадашњих слуга окупатора, као и бројне случајеве враћања имовине Цркви и другим предратним власницима. Сви ови процеси нису ништа друго до темељна ревизија револуционарних тековина НОБ-а и послератног развоја под Титовим вођством, и у том смислу представљају класичан облик контрареволуције. Али, авај, по Павићу, током читавог овог периода у коме се дешавају ови процеси суверено влада „дух титоизма“?! Шта још треба да се деси у овако усмереној држави Србији да би Павић почео да се отржењује од своје антититоистичке опијености? И да би коначно схватио да они које с правом напада нису никакви титоисти већ, много пре, антититоисти.

Титоизам као „антисрпски пројекат“

Кад већ говоримо о титоизму, по чему је то „антисрпски пројекат“ (како вели Павић), или генератор „српске несреће“ (како умишља Вукашиновић)? Да ли је социјално ослобођење српског радника и сељака, задобијено током социјалистичке револуције коју је у Југославији предводио Тито, антисрпски чин и израз српске несреће? Да ли га то „дисквалификује као социјални и класни пројекат“, како као из топа одвали Павић? Да ли Вукашиновић мисли да би и нека данашња социјална револуција против нових газда (савремених „српских домаћина“) такође била страховита „српска несрећа“? Пошто мене и Бакотића тера у Хрватску, да тамо дижемо револуцију, није ли то довољан доказ да он сматра, као и њему симпатичан ђенерал Недић, да таква револуција не само да није потребна Србији, већ је и крајње опасна и штетна? Да ли су Срби као народ биолошки истребљени након победе комуниста, како је бучно предвиђао Недић? Да ли је „антисрпски пројекат“ стварање Републике Србије која пре рата, за време владавине српске (и југословенске) династије Карађорђевић, као Србија није ни постојала? Или ће пре бити нешто друго, да је значајан део српског народа живео веома тешко у предратној, буржоаској Југославији, у време када је комунистичка партија била забрањена, а на југословенском врху била устоличена управо српска династија? Павић је, за разлику од Вукашиновића, помало свестан овог последњег проблема, када исправно указује да су успон комуниста омогућили трошни темељи предратног поретка. Али, онда мора да отпадне његова упорно понављана флоскула о Титу као „осмом путнику“. Јер, у том случају, јачање комуниста на челу са Титом није нека натприродна појава која је необјашњиво задесила предратну Србију и Југославију, као некаква

Могу ли националисти да превазиђу себе?

Пише: Марио Калик

субота, 06 септембар 2008 20:16

инвазија уљеза из свемира, или бар изван Србије и Југославије. Као што је комунизам иначе настао унутар капиталистичког света, као одговор на његове противречности, тако је и титоизам, као посебан облик комунизма, настао унутар (полу)капиталистичке Југославије, као наставак већ неколико деценија јаке социјалистичке традиције и покрета. У условима националне издаје предратне елите, коју и Павић на неки начин признаје, титоизам се, сасвим логично, испоставио као тада најуспешније решење нагомиланих друштвених и историјских проблема. Имајући ово у виду, у воду пада и Павићева категорична тврдња да „свако ко је свесно (а ову реч подвлачим) и са сврхом претпоставио Броза (тј. Осмог путника који се овде без Британаца никад не би запатио) Дражи, де факто је учествовао у националној издаји Србије“. Јер, управо је Дража био овлашћени представник избегле владе, која је самим бекством из земље када је народу било најтеже, и када се требало борити, починила акт велеиздаје, од којег је горе само Недићево директно служење окупатору. Дражино настојање да даље брани пропали предратни поредак и његову елиту, и његово жртвовање озбиљније борбе против окупатора интересу борбе против партизана (комуниста), били су његови трагични историјски превиди. То га је прво коштало подршке дотадашњих савезника, а затим, да апсурд буде већи, и подршке саме избегле владе коју је тако грчевито бранио. Његови краљ и влада, а не само овдашњи народ, при крају рата су њему претпоставили Тита, наравно, не из убеђења, већ из историјске и политичке нужде, након што се Дража прописно обрукао ништавном борбом против војске нацистичке Немачке. И управо та компромитација била је основа британског заокрета ка Титу - није се Тито овде „запатио“ због подршке Британаца (што нас поново враћа у оне „теорије“ о гетуиној мржњи ових или оних према „васколиком Србству“), већ се он наметнуо Британцима пошто је претходно стекао већи значај од Драже у антифашистичком покрету.

Победа и релативно дуго владање комуниста под вођством Тита нису пали с неба, или можда из пакла, као резултат детаљно осмишљене и синхронизоване акције разно-разних „сатанских непријатеља Србства“ (како би више волели љубитељи конспиративних викенд романа). Зато нема потребе да се увек изнова измишљају наводни Титови ментори, почев од Аустро-Угара, преко Британаца и Совјета, на крају, до самог господара Мрака и Зла. Да је Тито био „британски човек“, послератна Југославија постала би део НАТО-а и западних капиталистичких структура уопште. Да је био „совјетски човек“, у сукобу 1948. био би сломљен као сламчица, а са Југославијом би се десило исто што и 1956. у Мађарској или 1968. у Чешкој. Све док српски (клеро)националисти траже неко окултно порекло тог „злудуха“, уображавајући да је он зајахао на грбачи српског народа како би сатро његову националну и верску традицију, имаће проблема са објашњењем врло јаких социјалистичких идеја, успеха комуниста, на крају, (некадашње) популарности Тита, унутар самог српског националног корпуса. Уместо да све ове појаве схвате у контексту даљег историјског процеса еманципације српског народа, као тежњу која је, у крајњем, сасвим у складу са његовим традиционалним борбама за слободу, они беспомоћно тумарају у мраку, заслепљени светим и блаженим незнањем. Тито ће им увек бити експонент ове или оне мистичне силе, а никада историјска личност која своју снагу дугује самосталној, заједничкој борби југословенских народа за слободу. Све док не напусте ту тескобну пећину властите антиистичке идеологије, можемо очекивати да ћемо имати посла са монотоним варирањем једног истог клишеа у коме се испробавају сви могући облици „антисрпске

завере“. Од иоле сувислих до потпуно несувислих. Од Ватикана до Цинцара.

Ова (само)обмана о Титовој „антисрпској“ политици некакво рационално покриће покушава да нађе у извесним историјским чињеницама. Тако се обично наводе закон о забрани повратка расељених Срба и Црногораца на Косово, формирање покрајина само у Србији, њихово уставно јачање на рачун Републике као целине из 1974., уклањање Александра Ранковића из руководства итд. У свим овим стварима српски националисти виде обресе тобожње систематске антисрпске политике која од почетка смишљено сузбија задовољење легитимних српских националних интереса, фаворизујући на њихов рачун национализме осталих југословенских народа. Није спорно да су наведене појаве носиле извесну проблематичност с обзиром на постизање националне правде (равноправности) у бившој Југославији. Оне се могу тумачити чак и као облик нарушавања преко потребне националне равнотеже на штету српског народа. Али, изводити из тога доказ о наводној завери југословенског комунистичког врха против Срба и Србије (сажето формулисаној као принцип „Слаба Србија, јака Југославија“), која се у дужем периоду систематски спроводи, чини се као неуверљива и претерана генерализација. Уместо комплексне анализе разних чинилаца који су довели до ових појава, она нуди брзе и лаке одговоре, подилазећи већ формираном антититоистичком „уму“ и његовој лењости. Као свака генерализација, она занемарује неке друге појаве које се не уклапају у овај на брзину изведен закључак. Поготове оне које потврђују борбу Партије против наводно повлашћених националиста других народа. И које доводе у питање оцену да су „само српски комунисти били Југословени а комунисти осталих народа богами били и остали велики националисти“ (Вукашиновић). Јер, историја СКЈ и СФРЈ не може се свести на репресивну политику према српским националистима, било оним из периода рата, било послератним. Довољно је завирити у табор осталих националиста (нарочито хрватских), и чути њихове оптужбе на рачун комуниста, да бисмо схватили да и они сматрају Тита и комунисте својим заклетим непријатељима, у тој мржњи нимало не заостајући за екстремним српским националистима и антикомунистима. Њихова мржња је разумљива. Наиме, у Титовој Југославији нису осуђени и погубљени само Дража и његови четници, о чему се овде нашироко прича, већ и многи усташки и други злочинци који су били доступни органима нове власти, о чему се нападно ћути. Последњих година у Хрватској се створио мит о тзв. Блајбуршком масакру и Крижном путу, који служи као основа за све јаче захтеве у правцу оснивања „Музеја жртва југокомунизма“. Савезна УДБА је у емиграцији водила далеко интензивнију борбу против усташких организација, него против четничких, јер су ове прве биле утицајније и развијале су знатно деструктивнију активност према СФРЈ, укључујући убацивање илегалних терористичких група. Припадници и присталице пораженог усташког покрета сматрале су социјалистичку Југославију тамницом хрватског народа, и систематски су радиле на њеном што бржем уништењу. У самој СФРЈ није вођена борба само против српских националиста, већ и против хрватских (гушење МАСПОК-а 1971.) и албанских националиста (сузбијање демонстрација на Космету 1968. и 1981.) На крају, победа хрватских националиста и шовиниста 1990. значила је почетак отворене рехабилитације усташког покрета и његових зликоваца, уз истовремену сатанизацију титоизма и комунизма. Дакле, ако српски националисти мисле да је хрватским националистима Титова Југославија била дража и прихватљивија него њима, грдно се варају. Све ово се мора узети у обзир пре него што се самоуверено изјави или помисли

Могу ли националисти да превазиђу себе?

Пише: Марио Калик

субота, 06 септембар 2008 20:16

како је, отприлике, Тито био прерушени хрватски националиста који је подмукло манипулисао југословенством у циљу што већег снажења хрватске нације, преводећи лаковерне Србе „жедне преко воде“.

Милошевићева патриотска политика

Али, ако и прихватимо да је у оним спорним одлукама које су се тичале Србије и српског народа било елемената неке дубље и трајније политике, оне се сасвим конзистентно могу критиковати из позиције саме комунистичке партије и њене идеологије. Не морам излазити из тог оквира, и постати српски националиста да бих преиспитивао и преправљао поменуте одлуке. Зар на Газиместану Милошевић, као српски комуниста, није упутио оштре замерке својим претходницима у србијанском руководству, због њиховог превише попустљивог односа према дотадашњем начину решавања националног питања у Југославији. Али, ни ту ни у осталим деловима газиместанског говора, нема ни назнаке западања у национализам, о коме узвикују противници Милошевићеве политике. Напротив, овај говор је редак пример у коме су успешно усклађени патриотизам и интернационализам. Патриотизам без интернационализма постаје национализам, а интернационализам без патриотизма глобализам. Данас су код нас, у условима готово потпуног нестанка Милошевићеве политике, доминантно сукобљени глобализам и национализам, по моделу узајамног односа акције и реакције. Оба ова приступа пате од специфичне борнираности - први је слеп за еманципаторски смисао националних борби за ослобођење, а други за еманципаторски смисао превазилажења етнички схваћене нације. Хегелијански говорећи, први хоће да превазиђе нације, а да их не очува, а други хоће да их очува, и да их не превазиђе. Она трећа, истински еманципаторска могућност, да се нација истовремено очува и превазиђе, да се у хегелијанском смислу укине, принципијелно је недоступна и једном и другом. И она је садржана у појму интернационализма, пројекту усмереном ка ослобађању појединих нација и њиховој равноправној сарадњи, подједнако супротстављеном глобализму и национализму. Наши глобалисти лажно подилазе свим осталим националним заједницама, игноришући или безобзирно нападајући властиту нацију у њеном захтеву за слободом, док се наши националисти обраћају искључиво властитој нацији, игноришући остале националне заједнице. Из видокруга првих је искључена властита нација, из видокруга других све сем властите, тако да се и једни и други неповратно крећу унутар ограниченог хоризонта друштвене свести. Код клеронационалиста се јавља додатно сужавање свести у облику искључења из нације, или бар сумњичења, оних који нису (православни) верници (по њима, Србин атеиста није „прави Србин“). За разлику од њихових, Милошевићева политика није била ексклузивна, већ инклузивна. Колико год је, због осетно промењених историјских околности, она била принуђена да наглашава српски народ и његову борбу за слободу, увек је остајала отворена за друге заједнице, позивајући и њих да се придруже борби за одбрану Србије и Југославије. Та важна разлика у односе на националисте, која је чинила да та политика буде патриотска, а не националистичка или, још горе, шовинистичка, долази до изражаја у политичком дискурсу. Милошевић није говорио о одбрани Србства и Светосавља, већ о одбрани Срба, Србије и Југославије. Он није оспоравао постојање

Могу ли националисти да превазиђу себе?

Пише: Марио Калик

субота, 06 септембар 2008 20:16

других нација, што се нашим националистима дешава у тренуцима шовинистичке занесености (па пишу имена неких нација малим словима и стављају их под наводнике); он је само оспоравао њихов сепаратизам, спровођен на штету српског народа. Он никада није маркирао читаве нације (нпр. Хрвате, Муслимане, Албанце), већ само њихова руководства, ма колико међунационални сукоби били интензивни. Тако се односио и према нацијама западних држава које су водиле агресију против наше земље, подједнако избегавајући њихову глорификацију, што је особеност наших глобалиста, као и њихово омаловажавање или вређање, што је присутно код неких наших националиста. Он је, дакле, правио разлику између нације и њене политичке елите. Наши глобалисти, међутим, западају у некритички став према нимало невиним политичким гарнитурима са простора бивше Југославије или са Запада, мање-више поистовећујући сваку критику њихове политике са шовинизмом. Таква апологетика, заиста одурна у својој сервилности, наилази на оправдану критику код националиста. Међутим, у тој оправданој критици глобалиста и политике западних земаља и њихових савезника на овим просторима, националисти знају да направе неоправдан шовинистички испад, неосетно прелазећи са критике политичке елите на блаћење нације у целини. Те брљотине глобалисти помно бележе и сецирају, једва чекајући да до њих дође, чиме се зачарани круг акције и реакције затвара. У том врзином колу се креће главнина полемика које се на нашој сцени воде поводом националног и државног питања. Лажна алтернатива између глобализма и национализма, евроатлантских фанатика и православних фундаменталиста, постмодерне и премодерне Србије, ефикасно паралише критичку друштвену свест, самим тим, и процес аутентичне модернизације и просвећивања.

Милошевићева политика у овом тренутку није довољно делатна. Али, као патриотска политика, она је обележила један значајан историјски период који у суштини још није дефинитивно завршен. Не знам где је Павић живео у том периоду, али да је обратио пажњу на Милошевићеву политику, сам би могао да одговори на питање које поставља: „Зашто титоисти нису одгојили патриоте као што су то урадили, на пример, Кубанци или Кинези?“ Крајем 80-тих и током 90-тих година око Милошевића и Савеза комуниста Србије, а затим Социјалистичке партије Србије, окупили су се патриоти, припадници генерација израслих или сазрелих у титоизму, који су, у новој историјској ситуацији, наставили политику одбране земље, споља и изнутра, водећи рачуна о сложеним међунационалним односима. Ако уопште говоримо о „духовној деци титоизма“, треба их ту тражити. Тој политичкој опцији припадао је и СУБНОР, који је у својим саопштењима снажно критиковао политику западних сила према Југославији и Србији. Не разумем на који начин се њима може импутирати прихватање „званичних тј. западних истина“ о ратовима у бившој Југославији, укључујући питање Сребренице.

Отворени и потмули шовинизам

На жалост, данас немамо никог сличног Стерији, Сремцу или Нушићу, да њиховом изврсношћу опише (траги)комичне друштвене карактере који воде борбу против „наслеђа титоизма“ у које спада, између осталог, братство и јединство националних заједница на

Могу ли националисти да превазиђу себе?

Пише: Марио Калик

субота, 06 септембар 2008 20:16

овим просторима. Чак и да их има, могли би бити сумњичени да нису „прави Срби“, јер би, попут Стерије и Нушића, можда имали трагове „туђе“ крви, нпр. цинцарске (коју су имали и неки други великани српске историје и културе као што су Пашић или Пупин, чиме у целини ово опсесивно трагање за цинцарским пореклом постаје отужно и смешно у исти мах). У „традиционалној“ и „националној“ Србији, на коју нарочито позива Вукашиновић, изузетно се држи до крвне чистоте. У таквој Србији је присуство несрпске крви изгледа смртни грех. Као што је сличан грех бити масон (о коме се зна вероватно само то да то мора бити неки учесник у „антисрпској“ завери). Оптужби за припадништво масонерији у прошлости нису умакли ни такви градитељи српске културе какви су били Вук, Доситеј или Његош (а једно време чак и најутицајнији заговарач тезе о „јудео-масонској завери“, владика Николај Велимировић). Можемо ли онда очекивати да таквој раскошној параноидној конструкцији умакну они који су, бивајући комунисти, у затуцаној националистичкој свести одавно означени као „непријатељи Србства и Светосавља“? Вукашиновић тера мене и Бакотића да идемо у Хрватску и тамо дижемо „револуционарне буне“ (сврставајући нас успут уз експоненте „Друге Србије“), а не да узнемиравамо, по њему, вероватно социјално мирну и безбрижну Србију. С друге стране, Павић препоручује да братство и јединство прво подижемо у Хрватској или на Космету, а тек онда у Србији. Биће да Павић сматра, као и припадници „Друге Србије“, да Космет није део Србије. То је још једна занимљива сличност између ове две, наизглед, тако непомирљиве идеолошке групације. Такође, оваква неодмерена изјава превиђа да изградња толерантних и складних међунационалних односа (не морамо то звати братством и јединством) јесте нешто што се тиче саме Србије, будући да у њој живи етнички разнолико становништво. Не морам ићи у Љубушко или у Дреницу (претпоставимо, следећи Павића, да она није у Србији) да бих решавао тај „проблем“; он се појављује већ у Београду, Новом Саду, Суботици, Новом Пазару, Бујановцу, Димитровграду, свуда где постоји етнички и верски мешовито становништво, и мора се решавати независно од онога што се дешава у нашем суседству. Да ли Павић грађанима Србије друге националности (од српске) овим поручује да их сматра сумњивим или неподобним све док, на још неки начин сем уобичајеног (поштовање права српског становништва и испуњавање грађанских дужности), докажу да су невини у националном погледу, тј. да немају никакве везе са неправдом и злочинима које неки њихови сународници чине према Србима у околним земљама? Ако је тако, на каквој концепцији националне „правде“ почива ова принуда на доказивање невиности, заснована на потмулим шовинистичким генерализацијама и софизмима (Неки Хрвати у Хрватској чине злочине према Србима, дакле сви Хрвати су потенцијално злочинци; стога и Хрвати у Србији морају прво да докажу да нису злочинци да бисмо са њима нормално живели)? Ако су ови ставови оличење оне „традиционалне“ и „националне“ Србије, постоји ли ико, сем Вукашиновића и њему сличних, који види нешто спорно у томе да таква Србија мора бити прво понижена, а затим дефинитивно поражена? Павић тражи егзактне доказе за нечији шовинизам, претпостављајући изгледа да је такав доказ једино ако неко изричито каже, на пример, „хрватско ђубре“ или „Шиптарчина“. Као да шовинизам већ није у негирању постојања других нација или горе наведеном менталном склопу који њихове припаднике подозрева на бази ирационалних схема. Имајући у виду овакве и сличне шовинистичке и расистичке испаде, да ли је толико претерана оцена Верана Бакотића да поједини српски „националисти“ (боље рећи, шовинисти) представљају „тројанског коња Друге Србије“? Они, наравно, то никако неће прихватити, и позиваће се на

Могу ли националисти да превазиђу себе?

Пише: Марио Калик

субота, 06 септембар 2008 20:16

искрене, добре намере према Србству и Светосављу. Али, (само)свест у историји и политици није довољно мерило истине, много је важније шта неко објективно чини својим изјавама и деловањем. А ови шовинисти, упркос својим намерама и свести, не чине никакву услугу ни свом народу ни својој вери. Они само помажу агресивној пропаганди „Друге Србије“ против патриотизма (кога онда ова лако изједначава са национализмом и шовинизмом), пружајући јој преко потребан материјал за њене нападе, и тако је одржавајући у животу. Суочена са правим патриотизмом, еманципованим од национализма и шовинизма, ова пропаганда би знатно ослабила, губећи извор из кога црпи своју животну енергију.

(Православна) вера и (комунистичка) идеологија

Посебно је занимљиво како Павић гледа на разлику између (неидеолошке) вере и (неверничке) идеологије. По њему, прва се заснива на добровољности, а друга на насиљу. Међутим, у великој заблуди је Павић ако мисли да се социјалистички поредак у Русији или код нас успоставио захваљујући обичном насиљу (репресији) и да иза њега нису стајале масе које су заиста биле убеђене у нову идеолошку причу. У њој су се препознавали експлоатисани и обесправљени слојеви који су желели радикалну промену друштва. Није њих Лењин или Тито, са сабљом изнад главе или пушчаном цеви на челу, терао да приђу револуционарном покрету, већ су се у њега самоиницијативно укључивали. Штавише, комунисти су, бар у почетку, строго водили рачуна ко им се све придружује, како би очували идеолошку и организациону компактност, неопходну за успех револуције. Такође, у каснијем периоду, комунисти нису морали силом да изводе народ на улицу да би овај изразио подршку својим вођама. Људи су се спонтано (наравно, не без било какве организације) и са одушевљењем скупљали на званичним државним или партијским манифестацијама. Можда се у земљама Источне Европе, без претходно јаког социјалистичког и радничког покрета, као и без развијеног покрета отпора против нацистичког окупатора, након ослобођења од стране Црвене Армије, комунизам у једном делу становништва заиста доживљавао као окупација. Али, то сасвим сигурно није био случај у Русији, Кини, Југославији, Куби, свим оним земљама где је извршена аутохтона социјалистичка револуција.

За Павића је идеал „комунизма“ некадашњи живот у прахришћанској „киновији“, а данас у манастирима. Али, истински комунизам рачуна на развој материјалних снага и пораст материјалних добара током историје, и жели успостављање социјалне правде у свим областима друштвеног живота, а не (само) у неким изолованим просторима, издвојеним из целине тог живота, у којима се човек посвећује и подређује Богу. Уосталом, у које манастире ће се сместити толике милијарде људи, како и где ће они бити подигнути, и шта учинити са постојећим материјалним средствима и технологијом? Још важније, око које постојеће религије ће се човечанство ујединити, ако му то није пошло за руком већ две хиљаде година? Дакле, о чему се уопште овде говори? Ако је принципијелно немогуће постићи „рај на земљи“, и ако се социјална правда може у потпуности остварити само на „оном“ свету (за који се верује да постоји), зашто се онда уопште борити за ствар социјалне правде на „овом“ свету (ако прихватимо, као Павић, да се

Могу ли националисти да превазиђу себе?

Пише: Марио Калик

субота, 06 септембар 2008 20:16

треба борити)? Зашто једноставно не трпети неправду и не сачекати одлазак на „онај“ свет, у коме ће ионако све овоземаљске неправде бити исправљене? На чему Павић заснива потребу за социјалном борбом ако је „овај“ свет само пролазан тренутак у вечном животу људске душе? И како уопште изгледа социјална правда на „оном“ свету? Када се томе додају његове смушене представе о „палој људској природи“, (комунистичкој) идеологији и (не)насиљу, онда с правом почињемо да верујемо да читава ова прича неминовно води ометању борбе против друштвеног насиља и неправде. Јер, ако Павић има на уму револуционарно „насиље“, оно није голо, изворно насиље, већ неизбежна и легитимна употреба силе против иницијалног и континуираног насиља владајућих класа. Са циљем не толико да људи постану добри и праведни (што је тек последица новог друштва), већ да, пре свега, престане друштвена неправда, да се у основи онемогући њено даље појављивање и репродуковање. Наш народ каже: „Клин се клином избија“. Ако Павић мисли да је на неки други начин, „веронауком“, „молитвом“, „моралним одгојем“, „толеранцијом“, могуће издејствовати да владајуће класе прекину са својим насиљем, да се оне сасвим добровољно одрекну свог класног положаја и укину као класе, нека конкретно образложи ту могућност. Читава историја га демантује. У њој су помаци у социјалној правди постизани тек под притиском маса одоздо, уз употребу силе; није забележено да су владајуће класе сасвим спонтано, напрасно надахнуте хришћанским човекољубљем, одбациле свој привилегован статус и ослободиле до тада потлачене. Уосталом, за две хиљаде година хришћанства, колико смо одмакли у социјалној правди, и да ли је то заслуга вере, верника и Цркве, или пре нечег (неког) другог? Који су то јаки и борбени социјални покрети који се инспиришу хришћанством, и који су њихови историјски учинци у погледу јачања социјалне правде? Ако одговор није јасан, прецизан и убедљив, колико још миленијума треба да прође да би хришћанство или било која друга религија показала своју озбиљну заинтересованост и делотворност за ствар социјалне правде на „овом“ свету? Да би оповргла оне који јој приговарају да само служи владајућима, тако што разводњава борбу потлачених, наводећи их да полагају наде у „онај“ свет? У „Новом завету“ се каже: „Како је тешко онима који имају богатство ући у Царство Божје! Јер је лакше камили кроз иглене уши проћи него ли богатоме ући у Царство Божје“. Али, шта ако је морална осуда богатства (на рачун сиромашних) само замена за његову друштвену осуду и стварно превладавање? Шта ако не постоји „Царство Божје“ у које богати не могу да уђу, шта ако нема „оног“ света? Шта ако је све то обмана, да не кажем превара? Зашто да у то верујем данас, када више не живимо у друштву где се вера подразумева и преноси традицијом? И где треба понудити још нешто у прилог вере, а не само, као некада, саморазумљивост и безупитност њеног општег прихватања?

Павић је пун замерки на рачун нихилизма, „материјализма“, хедонизма, егоизма итд. И то, наравно, није спорно. Али, све ово постоји у друштвима где се огромна већина сматра верницима?! Не влада ли онда у њима масовна хипокризија? Те појаве продиру чак и у верски живот. Код нас је, на пример, постало уобичајено да верници плаћају разне црквене „услуге“ (крштење, венчање, опело, освештавање споменика итд.) Свештеници, додуше, не траже изричито од верника да плате, али се нимало не противе тој пракси, а још мање је критикују или отворено одбацују. Верници чак осећају обавезу да плате, и нелагодно им је ако то не ураде (имају својеврсну грижу савести). Новац се тако све више увлачи у чисто духовну сферу, што на крају постаје нормализовано и

Могу ли националисти да превазиђу себе?

Пише: Марио Калик

субота, 06 септембар 2008 20:16

непроблематично. Оно што би требало да буде свештеничка дужност која се обавља из чисте посвећености позиву постаје услуга као и свака друга, која има своју цену (не постоје званичне цене, али „незванично“ се зна колико шта кошта, колико „се ваља“ дати). Стога је упадљива тенденција да се свештенство претвара у трговачку професију, а свештеници у бизнисмене. Једина разлика је што се, уместо материјалних, продају духовне услуге, и што, уместо правних уговора и писаних цена, све функционише на нивоу неписаних правила (обичаја). Не знам колико је оваква пракса била присутна у некадашњем верском животу, али данас је она веома приметна. Не губи ли православље са оваквим појавама оно на шта се тако често позива - своје морално (духовно) преимућство над католичанством, своје одолевање западању у „материјализам“? Такође, православне свештенике данас можемо видети како венчавају или крсте богаташе и њихове потомке, освештавају њихове пословне просторије или, заједно са њима, учествују у друштвеним манифестацијама. Али, не можемо их видети у штрајковима или протестима радника, побунама сељака или међу (од)баченима на друштвену маргину. Где је ту онај изворни хришћански презир према богатима и солидарност са сиромашнима? Зашто врх Православне цркве јавно не критикује ове појаве очигледног продора „материјализма“ у њен (духовни) живот? Зашто не напада „добитнике“ транзиције, укључујући владајућу политичку елиту, уместо што са њима и њом сарађује? Зашто код нас Црква протестује када се не подижу храмови, али не протестује када се не подижу болнице или школе? Па имамо ситуацију да, због јачег утицаја Цркве у друштву (и држави), храмови ничу на све стране, а болнице или школе не само да се не граде, већ се оне постојеће распадају. Има ли код нас (част појединцима попут Павића) неке озбиљније групе која се позива се на хришћанство, а делује, или се бар занима, за социјалну правду, и то поставља као првенствени циљ (ако већ Црква то не чини)? Чак се може рећи да више (бар вербалног) залагања за социјалну једнакост има у Папиним енцикликама него у Патријарховим посланицама, ма колико то нашим чуварима и бранитељима православља „јеретички“ звучало. А ако погледамо мало и у прошлост, колико је православље било истински поштовано у пререволюционарној, традиционалној Србији (или Русији), и колико је доприносило социјалној правди, ако је социјална ситуација у тим земљама била таква да је морала да се изврши револуција? На крају, колико је двомиленијумско постојање хришћанства уопште помогло да се људи стварно обоже, постану морални; зашто данас свет не цвета од хуманости, уместо што се распада од нехуманости? Ако Павић одговори да су прави верници изузетно ретки, исто то може да се каже за комунистичке „вернике“. Ако Павић каже да Православна црква није вршила насиље, а да комунисти јесу, може да се одговори да се она није ни бунила против насиља владајућих (било према комунистима било према потлаченима уопште), нити га спречавала. По чему је онда хришћанство (православље) прихватљивије од социјализма (комунизма)? На чему почива осећање надмоћи код (православних) верника? А чини се да је социјализам, ако ни у чему другом, бар у погледу социјалне правде, учинио за 70 година свог постојања више него хришћанство за својих две хиљаде година.

Слепа улица „Средњег система“

Могу ли националисти да превазиђу себе?

Пише: Марио Калик

субота, 06 септембар 2008 20:16

Али, не треба да клонемо духом, суочени са друштвеном стварношћу савременог света, (укључујући нашу земљу), која је тако снажно обележена социјалном неправдом. Павић има непобитно решење за овај проблем - то је „Средњи систем“ светог владике Николаја! Нема шта да се оптерећујемо „разним интелектуалних конструкција (тј. Осмим путницима) увезеним споља које нам не нуде ништа што се може поредити са, на пример 'Средњим системом', али и те како уносе још већи хаос и пометњу“. Дакле, није светско, већ наше! И то је одлучујућа ствар. Павић поручује левичарима да треба да „превазиђу сами себе“, што значи да се „врате већ једном правом извору“, „сопственом (тј. националном)“ и „неидеологизираним“. Не знам на какав хаос и пометњу је Павић мислио, али мислим да се само при крајње хаотичној и пометеној свести може истрести оволико проблематичних ставова, утолико горе, на тако малом простору, од отворене ксенофобије са елементима расизма (Павићев омиљени лајтмотив „осмог путника“, тј. нељудског бића, уљеза, паразита који се, претпостављам, мора уништити и избацити из друштвеног организма, што је драстичан пример идеолошке острашћености и дехуманизације неистомишљеника о којима Павић критички говори, и тако себи ускаче у уста) до већ разматраних бесмислица о неидеолошкој вери (да апсурд буде већи, у Николајевој верзији која је, по Павићу, изгледа прототип неидеолошког говора)?! Човек просто не зна са које стране да приђе овом задивљујућем примерку ирационалног верског излива, у коме престаје да важе свака логика и емпирија. Да ли да пође од „проблема“ „интелектуалних конструкција (тј. Осмих путника) увезених споља“? У самом Николајевом текст на који се Павић тако жучно позива стоји да је „моћни чинилац“ који је омогућавао унутрашње јединство породичних задруга (као облика друштвеног организовања на принципу социјалне правде) - „хришћанска вера и хришћанска моралност“. Сада питам Павића: да ли су Срби изворно били хришћани? Или су, пре, хришћани изворно били Срби? Пошто су одговори на ова питања очигледни, пошто су Срби примили хришћанство споља (а и од куда би другде), да ли је Павић спреман да призна да је, следећи његову властиту „логику“, и хришћанство некакав „осми путник“ у српском националном телу? Да ли онда и њега, као нешто такође „увезено споља“, треба избацити из тог тела? Ако, међутим, чињеница да је хришћанство преузето „са стране“ није аргумент против хришћанства (а и што би био), зашто би то био аргумент против једне друге идеје (традиције) коју Павић нишани, марксизма и социјализма? Први српски социјалисти су у Србију донели Марксову мисао, у то време раширену међу напредном европском интелигенцијом. Кад смо већ код „националних извора“, они су такав извор за нашу левицу, ништа мање националан од владике Николаја. Мада разумем овај Павићев превид, јер за клеронационалисте Србин социјалиста или, не дај Боже, комуниста, не може бити („прави“) Србин. А када смо већ код „животности“, на коју се Павић такође позива, у том историјском тренутку није било животније снаге и идеологије од те партије и њеног погледа на свет. Јер, како другачије објаснити чињеницу да једна тако млада, тек створена организација, каква је била КПЈ, на општинским изборима осваја већину у многим градовима (између осталог, у Београду и Нишу), а на изборима за Уставотворну скупштину заузима треће место? Филип Филиповић, секретар КПЈ, био је чак једно време градоначелник Београда. Колико људи данас зна или памти ове ствари, у времену општераширеног антикомунистичког једноумља, кога заједнички деле и пропагирају либерали и (клеро)националисти? Да комунисти нису били тако животни, зашто би тадашња власт, у паничној узнемирености од нарастајућег „баука комунизма“, донела одлуку о њиховој забрани? И да нису били

Могу ли националисти да превазиђу себе?

Пише: Марио Калик

субота, 06 септембар 2008 20:16

тако жилави, како би другачије могли, готово потпуно уништени, да се током ИИ Светског рата уздигну као феникс из пепела, на крају, да победе и освоје власт?

Никаквим пара(ноидним) теоријама завере, историјским фалсификатима или смутним и смутљивим махинацијама није могуће изгнати социјалистичку идеју и традицију из историје српског народа. Она се појављује као историјска законитост у србијанском и југословенском друштву, оног тренутка када је оно закорачило у процес капиталистичке модернизације. За разлику од тога, читаво Николајево разматрање у „Средњем систему“ само је израз трагичне свести која је окренута прекапиталистичкој прошлости, и која наивно очекује, са вером у Бога, њено поновно оживљавање. Породична задруга, прожета хришћанском вером и социјалном солидарношћу, била је неминован облик друштвене организације на нивоу неразвијених производних снага, оскудних материјалних добара и доминантног утицаја религиозне свести. Међутим, тај свет је дефинитивно нестао, и не може се више повратити. Њега је разорио успон капиталистичке привреде, са снажним развојем производних снага, обиљем материјалних добара и „рашчаравањем света“ у коме се кретао религиозни човек. Историја потврђује немоћ пројеката заснованих на призивању прекапиталистичке прошлости и њене друштвене организације. Да ли је „Средњи систем“ у Николајево време успео да се супротстави инвазији „картелског“ капитализма, или да га бар обузда? Није. Да ли ће исти тај систем моћи данас да буде успешно средство против далеко развијенијег капитализма? Још мање. Ако није могао некада, зашто би могао данас када, поврх свега, постоји неупоредиво слабија хришћанска вера међу људима? И зато је Павић, предлажући ово решење, на слепом колосеку. Тај пут се не завршава у реалном, друштвеном свету, поготово не успехом у отклањању социјалне неправде, већ у измаглицама религиозне (не)свести. Највећа слабост овог немогућег пројекта је управо ослањање на утицај вере, (само)обманљиво очекивање да ће се социјална правда моћи остварити мирним путем, како би се избегао онај други, „насилни“ комунизам. Има ли већег доказа немоћи, али и ирационалности вере, од тога да Николај полаже наду управо у оне које је сам навео као рушитеље „Средњег система“. Јер, непосредно након што је проклео „картеле богаташке“, у следећој реченици, он каже: „Замисли, кад би се они обрнули у картеле за помоћ народу, за давање место узимања, за установљење заједничке имовине, за обновљење Средњег система“. Да, Николај је у праву, ово постоји само у замислима. Његови данашњи епигони нису одмакли ни корак даље; и они сневају сличне снове.

И док они, хришћански смирено, замишљају шта би било кад би било, верујући у Божје чудо које ће се изненада указати господарима картела, масовно их преображавајући у филантропе који се одричу своје имовине у корист сиромашних и обесправљених, у славу Бога и бескласног друштва, нама ваља, све док се то чуди не догоди, нешто радити на питању социјалне правде. Као што су радили и некадашњи комунисти, не чекајући на духовно просветљење владајућих клика. Они су, као и ми данас, били сведоци необичне симбиозе буржоазије и свештенства, која се одвијала потпуно једносмерно - буржоазија је даровала свештенство, увећавајући његов иметак, али свештенство није продуховљавало буржоазију, проширујући њене (социјалне) видике. Човек се на крају пита - да ли је то зато што свештенство и није имало шта да пренесе на буржоазију, или зато што је буржоазија изузетно отпорна на сваки духовни утицај? Или,

Могу ли националисти да превазиђу себе?

Пише: Марио Калик

субота, 06 септембар 2008 20:16

можда, обоје истовремено? Шта год од овога било тачно, резултат је исти; миран прелазак (повратак) у (хришћански) комунизам, који је Николај прижељкивао, и за који су, по њему, „само“ потребни „добра воља, широкогрудост и љубав према народу“, до сада се није десио, нити је било изгледа да се деси. Јер, управо то „само“ се, некако волшебно, увек испостављало као много, па и недостижно. Некако су увек биле потребне буне, штрајкови, устанци и револуције да би се направио помак у остваривању социјалне правде. Колико дуго су потлачене масе требало да упиру поглед у владајући савез буржоазије и свештенства, чекајући да међу њима севне искра Божјег присуства? Колико још изгладнелих, болесних, одрпаних, измучених и побијених је требало принети на олтар те хришћанске стрпљивости и скрушености? И тако се у Србији десило слично што и у Русији. Насилни капитализам је произвео „насилни“ комунизам као једини могући практични излазак из суровог света капиталистичке експлоатације. Све друго, укључујући маштања о „Средњем систему“, ишло је само у корист даљег опстајања капитализма. Србин верник и Србин „домаћин“, које спомиње Вукашиновић, нису могли, нити данас могу, ништа да помогну - први се немоћно окреће „оном“ свету, док је други управо ослонац неправде на „овом“ свету. Комунисти се стога првенствено обраћају онима без дома, иметка и имовине, позивајући их на борбу у „овом“, једином свету, против „домаћина“ који током историје мењају спољашње рухо, али чувају грабежљиву суштину. Инсистирање на националној и верској хомогенизацији неутралише и пацификује класне супротности које постоје у оквиру исте нације и вере, продужујући тако живот социјалној неправди. Има ли онда ичег спорног у томе да је онима којима је стало до социјалне правде, недовољна нација заснована на вери или етницитету?

Данас се у Србији рестаурира капитализам са пратећим појавама социјалне неправде. Ако Павић и даље инсистира на повратку у Средњ(овековн)и систем, и ако Вукашиновић и даље благи и куди (социјалистичку) револуцију као „српску несрећу“, комунисти ће бити принуђени да кажу - српски (клеро)националисти и антикомунисти само су, у најбољем случају, (несвесни) сарадници, а у постојећем односу снага, заправо слуге либералних капиталиста (глобалиста). Мислећи да се боре против њих, они само обављају посао за њих, јер као алтернативу нуде нешто са чим ће ови лако да изађу на крај. При томе, борећи се, заједно са либералима, против комуниста, они сузбијају једину праву, истинску алтернативу свету (либералног) капитализма. Либерали стога могу само да пожелеле овакве „противнике“, оне који представљају њихову лажну опозицију, и који им истовремено помажу у борби против стварне опозиције. Једним ударцем средили су две муве.

Самоодбрана комуниста

Да поновим оно што сам рекао на почетку - комунисти су спремни за (тактичку) сарадњу са националистима. Јер, основна ствар у историји и политици је правилно проценити на кога, односно на шта, треба ставити тежиште критике. Док је земља практично под окупацијом, главна мета мора да буде окупатор, данас у лику трансационалних снага које су само инструмент у служби национализма и империјализма великих капиталистичких сила. Међутим, ово не значи да комунисти неће реаговати на нападе

Могу ли националисти да превазиђу себе?

Пише: Марио Калик

субота, 06 септембар 2008 20:16

који долазе с позиције српског национализма. Али, биће то увек у самоодбрани, и трајаће све док српски националисти не схвате да су прави комунисти нужно патриоти, да бране своју земљу и народ, и да им стога у том заједничком циљу могу бити савезници, бар док се земља не ослободи од окупације. Док не схвате да се не морам бусати у Србство и Светосавље да бих био против Хага, НАТО, ЕУ, независног Косова итд. (против тога се сасвим доследно могу борити као комуниста) Док не схвате да црвена звезда петокрака и жута ЕУ звезда немају никакве везе, осим у њиховој јефтиној, петпарачкој и плиткоумној антикомунистичкој пропаганди (то је исто као кад бих ја рекао да постоји нека унутрашња веза између православног крста, и рецимо крста на којем је Кју-Клукс-Клан спаљивао људе, јер забога, све су то крстови; тада би то била јефтина антиправославна пропаганда). Док не схвате да „Друга Србија“ није никаква левица, поготово не комунистичка, већ екстремна либерална десница (не морају они да буду против монопола као таквих да би били либерални капиталисти, као што мисли Павић, довољно је да су против државних „монопола“ и, уопште, социјалне државе). И док не престану да стављају у исти кош некадашње (и садашње) комунисте и либерале. Док не увиде да постоји битна разлика између комунистичког интернационализма и капиталистичког транснационализма (у том погледу историчари који се размећу својим познавањем историје и огромним бројем радова из те области, попут Вукашиновића, требало би бар да знају да њихов „друг Солана“ није комуниста нити је то икада био, већ је представник западне социјалдемократије која је комунизам узимала за главног противника). Док коначно не приметите тако тривијалну ствар да су комунистичке земље, данас као и некада, све одреда противници и мета америчког империјализма и његових „транснационалних“ структура. Једноставно, док не престану да користе комунизам као псовку којом се боре против данашњих евроатлантских компрадора.

Све дотле, док таква конфузија влада у њиховој свести, а такве увреде у њиховом језику, мораће да се реагује, да би се одбранили властити образ и достојанство. Данас се према комунизму упражњава дисциплина пљувања у даљ (или у вис), десничари разних боја такмиче се ко ће по њему даље или више да пљуне. „Другој Србији“ си одмах сумњив као левичар (јер многи од њих живе у тој лажној самосвести) ако браниш Србију и српски народ, а овој етно- и клеро-националистичкој си одмах сумњив у одбрани Србије и српског народа ако се декларишес као левичар или, не дај боже, комуниста. Први у суштини кажу - ако браниш Србе и Србију, онда си великосрпски шовиниста и нациста, а други кажу - ако си левичар (још горе, комуниста), онда си антисрпски оријентисан. И то је њихова заједничка тачка - и једни и други се слажу да не можеш истовремено бити и левичар и борац за (истинске националне и социјалне) интересе Срба и Србије. А пошто се ове две групације данас сударају и заузимају, на жалост, готово читав идеолошки простор, изузетно је тешко пробити се са овом трећом, синтетичком причом.

Комунисти су скептични према озбиљнијем успеху националистичких снага у њиховој самосталној борби против глобалиста, јер им је идеолошка прича доста скучена, архаична, дефанзивна. Она је сасвим разумљива и оправдана реакција на насиље западних сила и њихових домаћих слугу, али ништа више од тога. А успешна политика не може бити пука реакција на догађаје, у којој се ослањамо искључиво на оно што нам је

Могу ли националисти да превазиђу себе?

Пише: Марио Калик

субота, 06 септембар 2008 20:16

пред носом, или у ближој и даљој прошлости. Она мора имати маште, отворати нове видике, осмишљавати нова решења, а не само рециклирати старе и, још горе, промашене и историјски превазиђене идеје и симболе. Не може се једноставно узети нека национална прошлост и њоме разметати као да се у међувремену ништа није догодило. Да су те идеје били све време историјски живе и делотворне, не би сада морале да се мукотрпно оживљавају. Ситуација постаје још гора ако се има у виду да у причи националиста у њеном данашњем облику има толико много позивања на четништво, недићевство или љотићевство, односно рехабилитацију овог или оног опскурног ђенерала, издајника или злочинца, да се све то на крају претвара у најприземнији историјски ревизионизам и реваншизам. Уосталом, како националисти не схватају да таквим грубим промовисањем историјских личности које су, најблаже речено, још увек контроверзне, само сужавају свој политички фронт, одбијајући значајан број људи који би им се можда активније прикључили? Па зар у српској историји нема светлије и величанственије фигуре од једног Драже, Недића или Љотића?

Сартр је једном рекао: „Марксизам остаје филозофија нашег времена: он се не да превазићи јер прилике које су га створиле још нису превазиђене“. Одговарајући на Павићево питање из наслова његовог текста, а имајући у виду ову Сартрову мисао, која се може применити на левицу уопште, можемо рећи: левица не може превазићи себе, нити бити превазиђена, све док су околности које су је изнедриле још увек живе и делатне. Све док, с једне стране, постоји свет капитализма са његовим иманентним противречностима, које се не могу разрешити без интервенције левичарске теорије и политике. И док, с друге стране, као реакција на транснационални капитализам, постоји само призивање илузорног повратка у прекапиталистичку прошлост утемељену на доминацији етничког или верског идентитета. Комунисти се, пре свега, боре против капитализма. И у тој борби донекле могу да рачунају на помоћ националиста (и обрнуто). Али, оног тренутка када национализам прерасте у шовинизам, и када почне да опструира заједничку борбу експлоатисаних маса, различитих националности и вера, против њима истоветног непријатеља (капитализма), и у том смислу, почне објективно да помаже овоме да преживи, комунисти за противника имају и национализам (шовинизам), ништа мање од капитализма. Јер, тада национализам престаје да буде противник капитализма, и постаје његов објективни савезник, без обзира шта националисти субјективно мислили о себи. Искрено верујем да ће Павић и остали српски националисти, којима је стало до остварења социјалне правде (макар у делимичном, „земаљском“ облику), имати снаге да убудуће одоле искушењима шовинизма, пред којима су до сада, с времена на време, знали да поклекну. И да ће умети да сузбију антикомунистички ресантиман, бар у мери неопходној за тактичку сарадњу са комунистима. Све дотле моћи ће да рачунају на пружену руку комуниста. Могу ли националисти да, у овом погледу, превазиђу себе, и довољно чврсто стисну понуђену руку сарадње? Одлука је потпуно на њима.